

Respons

Aserbajdsjan: Arbeidstakeres situasjon og rettigheter

Problemstilling/spørsmål:

- Hvor høy er arbeidsledigheten?
- Hvordan klarer de arbeidsledige og fattige seg?
- I hvilken grad blir arbeidernes rettigheter ivaretatt?
- Hvordan er arbeidsforholdene?

Bakgrunn

I sovjettiden utviklet det seg en svært ensidig næringsstruktur i Aserbajdsjan. Det var nærmest en slags arbeidsdeling mellom sovjetrepublikkene, og landet produserte i hovedsak råvarer. Eksporten, som bestod for det meste av olje og jordbruksprodukter, gikk til de andre sovjetrepublikkene. Da Sovjetunionen gikk i oppløsning i 1991 førte det til et sammenbrudd i økonomien i Aserbajdsjan. Landguiden (u.å) skriver at kriminaliteten økte i kjølvannet av det gamle systemets sammenbrudd og omveltningene i det økonomiske systemet. Ifølge samme kilde ble BNP halvert i første halvpart av 1990-tallet. Men fra midten av 1990-tallet har det vært en sterk økonomisk oppgang. De senere år har den økonomiske veksten vært blant de største i verden. Det har særlig sammenheng med utenlandske investeringer i oljesektoren. I 2008 var det en økning på ca. 15 % i BNP. Selv under den økonomiske krisen i verdensøkonomien rundt 2009 med fallende oljepriser, fortsatte den økonomiske veksten.

Ifølge en internasjonal organisasjon (intervju, november 2009) er de store inntektene fra olje- og gass eksport svært skjevt fordelt, selv om det er en viss tendens til at det også drypper på de lengre ned.

Landinfo kunne ved selvsyn observere en voldsom byggeaktivitet i Baku på en tjenestereise i november 2009. Ifølge den ovennevnte internasjonale organisasjonen (intervju, november 2009) er flere av bygningene reist for å ha et sted å investere pengene i. Den samme kilden opplyste at for flere av boligkompleksene bryr ikke eieren seg om å leie ut leilighetene, fordi han allerede har nok penger.

Landguiden (u.å) skriver at korrupsjonen er et gammelt problem som gjennomsyrrer hele samfunnet. Transparency International (u.å) plasserer Aserbajdsjan på 143. plass på listen for 2009 over verdens minst korrupte land.

Arbeidsledighet og fattigdom

Det er offisielt to-tre prosent arbeidsledighet i Aserbajdsjan. En internasjonal organisasjon anslo imidlertid at den reelle arbeidsledigheten kanskje er rundt 70 % (intervju, november 2009). Landguiden (u.å) skriver at det i 2003 offisielt var 1,4 % arbeidsledighet i Aserbajdsjan, og at arbeidsledigheten i dag reelt sett er rundt 20-30 %. De fleste som har jobb, arbeider innenfor den uoffisielle økonomien (U.S. Department of State 2010).

Det finnes arbeidsledighetstrygd, men den er lav. Den internasjonale organisasjonen (intervju, november 2009) anslo at man må betale omtrent tilsvarende ett års trygd bare for å komme i gang med å få utbetalt arbeidsledighetstrygden. Folk blir tvunget til å ta imot bestikkelser, selv om de ikke ønsker det. Dersom en person nekter å la seg bestikke, kan han risikere å miste jobben.

Ca. en tredjedel av befolkningen lever under fattigdomsgrensen (Utrikesdepartementet 2008). I 2009 ble landet plassert på 86. plass av 182 på FNs fattigdomsindeks ("Human Development Index") (FN 2009). Arbeiderne skal være garantert en minimumsinntekt. I 2009 ble beløpet hevet til 75 manat per måned, noe som tilsvarer ca. 91 dollar. I praksis blir regelen om minsteinntekt ikke alltid etterfulgt (U.S. Department of State 2010). I utenlandske oljeselskaper kan lønna ofte ligge på det dobbelte av det den gjør i de aserbajdsjanske bedriftene (Utrikespolitiska Institutet u.å).

De mange fattige og arbeidsløse i Aserbajdsjan gjør at mange søker seg utenlands for arbeid. Ifølge Landguiden (u.å) arbeider et flertall av aserbajdsjanerne i utlandet. "Azerbaijan Democratic Party" (ADP) og "Peace and Democracy Institute" (PDI) hevdet at det er ca. to millioner aserbajdsjanske statsborgere som bor og arbeider i Russland. Konsekvensen er at kvinnene utgjør majoriteten av arbeidsstyrken i Aserbajdsjan (Women and Modern World 2009).

Mange arbeidsledige og fattige klarer seg fordi de som jobber utenlands overfører store beløp tilbake til hjemlandet (Utrikesdepartementet 2008). En annen viktig faktor for å overleve er det sterke samholdet i familien. Ifølge "Citizen and Development Party" (CDP), "Liberal Party" (LP) og "Azerbaijan Popular Front" (APF) (intervjuer, november 2009) støtter alltid familiemedlemmer hverandre. En tredje faktor er den uoffisielle økonomien. CDP, LP og APF uttalte at det er en utbredt svart økonomi i landet, særlig i bygg- og anleggsbransjen. En internasjonal organisasjon (intervju, november 2009) opplyste at mange har en liten jordlapp. Dels kan folk brødfø seg direkte fra utbyttet av det de dyrker, dels selger de produktene på markedene.

Arbeidstakeres situasjon og rettigheter

Flere menneskerettighetsorganisasjoner i en region (intervju, november 2009) mente at det foregår menneskerettighetsbrudd på alle områder i Aserbajdsjan. Det er flere og grovere brudd enn i mange andre stater. De største problemene berører arbeidstakernes rettigheter, i tillegg til problemene med de sivile rettighetene. Enkelte organisasjoner var likevel

optimistiske, og mente det har skjedd forbedringer. Noen ga uttrykk for ønsket om integrering i Europa, og at det er det som må til for å få til større forbedringer.

Det er særlig korrupsjon blant entreprenørene i byggebransjen (intervju med menneskerettighetsorganisasjoner i en region, november 2009). De krever bestikkelser for alt, og arbeiderne blir presset til urimelig kontrakter. Entreprenørene opererer ofte med midlertidige kontrakter, slik at det skal være lett å si opp arbeiderne. Det ble nevnt at i byen Shirvan, ca. to timers biltur fra Baku, ble 500-600 av til sammen 1000 arbeidere ved en kraftstasjon tvunget til å skrive sine egne avskjedsbrev. PDI (intervju, november 2009) ga også et bilde av byggebransjen som en rå og kynisk bransje. Mange entreprenører regelrett tilraner seg eiendom for å kunne bygge. Dersom noen motsetter seg å selge eiendom, kan de bli utsatt for fysiske overgrep.

En internasjonal organisasjon (intervju, november 2009) mente at nær sagt alle må betale for å få en jobb. Det er faste priser, og alle vet hva prisen er. Summen blir så fordelt oppover i systemet. Ordningen er svært utbredt. Organisasjonen ga et eksempel med en park i Baku som skulle anlegges til en pris av 100 millioner kroner. Organisasjonen regnet med at ca. 60-70 millioner gikk rett i lomma til sjefen for entreprenørselskapet.

Den samme internasjonale organisasjonen (intervju, november 2009) hevdet at når en person dør på en arbeidsplass, betaler ofte arbeidsgiver etterlattes familie for å få dysset ned saken. I henhold til "The Azerbaijani Trade Union Confederation" (ATUC) døde det i 2008 fem arbeidere i arbeidsulykker i industrisektoren og 18 totalt i statlig eide selskaper (U. S. Department of State 2009). I de første seks månedene av 2009 var det ifølge FNs internasjonale arbeidsorganisasjon (ILO) 33 dødsulykker, hvorav 18 i byggebransjen (U.S. Department of State 2010).

Det er som hovedregel lovfestet 40 timers arbeidsuke i Aserbajdsjan. Men i den uformelle sektoren, der de fleste arbeider, blir ikke lovverket fulgt. Det finnes også bestemmelser som angir minstestandarder for helse- og sikkerhetsforhold. I praksis er imidlertid den offentlige kontrollen svak og lite effektiv, og kravene blir ofte ignorert. Arbeiderne kan ikke trekke seg bort fra helsefarlige eller sikkerhetsfarlige situasjoner uten å risikere å bli sagt opp (U.S. Department of State 2010).

De aller fleste fagforeninger er tett knyttet til myndighetene. Det eneste unntaket er den uavhengige journalistunionen. Uniformert politi og militære har ikke rett til å være organisert. Det er streikerett i landet, men en rekke grupper er unntatt fra denne retten (U.S. Department of State 2010).

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda og Justis- og politidepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver. Landinfos rapporter og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

En respons er et svar på konkrete spørsmål og problemstillinger som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema eller et spørsmål, men skal gi svar på de konkrete spørsmålene som er stilt, og ellers inneholde det som til enhver tid trengs av bakgrunnsinformasjon.

Opplysningene som blir lagt fram i responsene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som responsene omhandler.

Referanser

Skriftlige kilder

- UNDP, dvs. United Nations Development Program (2009). *Human Development Reports 2009*. New York: UNDP. Tilgjengelig fra http://hdrstats.undp.org/en/countries/country_fact_sheets/cty_fs_AZE.html [lastet ned 12. april 2010]
- Landguiden (u.å.). *Azerbajdzjan: Sociala förhållanden*. Stockholm: Utrikespolitiska Institutet. [Elektronisk abonnementstjeneste, informasjon hentet 10.03.2010]
- Transparency International (u.å.). *Corruption Perceptions Index 2009*. Transparency International. Tilgjengelig fra http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2009/cpi_2009_table [lastet ned 12. april 2010]
- U.S. Department of State (2009). *2008 Human Rights Report: Azerbaijan*. Washington, DC: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2008/eur/119068.htm> [lastet ned 12. april 2010]
- U.S. Department of State (2010). *2009 Human Rights Report: Azerbaijan*. Washington: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2009/eur/136020.htm> [lastet ned 12. april 2010]
- Utrikesdepartementet (2008). *Mänskliga rättigheter i Azerbajdzjan 2007*. Stockholm: Utrikesdepartementet. Tilgjengelig fra http://www.manskligarattigheter.gov.se/dynamaster/file_archive/080325/60d786a18ae5805f99c060820498cda2/Azerbajdzjan.doc [lastet ned 12. april 2010]
- Women and Modern World, m.fl. (2009). *Report on Azerbaijan. Fourth Round of the Universal Periodic Review – February 2009*. Geneve: UPR. Tilgjengelig fra http://www.upr-info.org/IMG/pdf/WMW_AZE_UPR_S4_2009_WomenandModernWorld_etal_JOIN_T_upr.pdf [lastet ned 12. april 2010]

Respons **Aserbajdsjan: Arbeidstakeres situasjon og rettigheter**

Muntlige kilder

- ADP, dvs. Azerbaijan Democratic Party, ved leder Sardar Jalaloglu. Møte i Baku 17. november 2009.
- CDP, dvs. Citizen and Development Party, ved Avaz Temir Khan. Møte i Baku 17. november 2009.
- Internasjonal organisasjon. Møte i Baku 19. november 2009.
- LP, dvs. Liberal Party, ved Ali Aliyev. Møte i Baku 17. november 2009.
- Menneskerettighetsorganisasjoner i en region. Møte i en region 20. november 2009.
- PDI, dvs. Peace and Democracy Institute, ved leder Leyla Yunus. Møte i Baku 18. november 2009.
- PF, dvs. reformvingen av Azerbaijan Popular Front, ved leder Ali Karimli. Møte i Baku 17. november 2009.

© Landinfo 2010

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.